

Adagietto

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 39. szám, 2019. szeptember 27.

Kivételes ritkaság, s így öröm is egyben, hogy a *Feuilleton* rovat zenei esszéjét közölte (Jólesz György: [Anton Bruckner Olasz szimfóniája](#), *ÉS* 2019/31., aug. 2.). A szerző alapos elemzése lenyűgöző. Persze attól tartok, hogy a mai zenehallgató nem fogja kihallani a különféle művek egymásra hatását. Legyen az áthallás, közvetlen hatás, óvatos követés, olyan, mint Caravaggio esetében történt, hogy egész Európa a géniusz követője lett, de sohasem váltak utánzókká. Ribera például Itáliában maradt, Nápolyban telepedett le, spagnolettónak (kis spanyolnak) beczték. Velázquez visszatért Spanyolországba, szolgálni az udvart. Nicolas Poussin 1624-ben végleg Itáliában maradt, egyszer tér csak vissza Franciaországba. Rembrandt nem járt Itáliában, de látta kortársainak vázlatait, Caravaggio-másolatokat, és heurékát kiálthatott.

Jólesz György finomra hangolja észrevételeit. *„Kezdjük egy méreletes közhellyel: nincs magában álló művészeti alkotás, az elődök és kortársak hatása kivédhetetlen.”* A szerző itt kitér arra, hogy van tudatosan vállalt és tudattalanul érkező hatás. És van – ezt már én tesszem hozzá – a metafizikai-ontológiai-transzcendens vonal. Amikor is megmagyarázhatatlanul, valami titkos áramkörön keresztül úszik át egyik mű a másikba; igen ám, de hogy ezt észrevegyük, intuíciónak van szükségünk. Dacára zenei képzetlenségünknek, kellő judícium nélkül aligha hallanánk Bartók *Kossuth-szimfóniájából* a Liszt Ferenc-i és a Richard Strauss-i hatást, mert az akkori főiskolás zseni már teljes fegyverzetben állt a manchesteri közönség elé korai remekművével, 115 éve, 1904. február 18-án, Hans Richter vezényletével.

E sorok írója zeneileg „képzetlen”, kottát nem olvas, de a sors úgy döntött, hogy megismerkedhetett minden idők egyik legnagyobb muzsikusával, Kocsis Zoltánnal, 1981-ben. 1987-ig járhattam hozzá a Zeneakadémiára, hallgatni, hogy tanít egy géniusz, és saját koncertjeire való varázslatos készülődését is feszülten figyelhettem. Mindezt megírtam *Volt egyszer egy Kocsis Zoltán – hosszú évtized egy géniusz közelében* című esszénovella-füzéremben (L'Harmattan Kiadó, 2018.) Ezek után úgy álltam a zenéhez, mint ahogyan Pilinszky írta-nyilatkozta: a filozófus száz százalékig bizonyítani akar, míg a gondolkodó – esetemben az esszéista – leteszi az asztalra, amit megfogalmazott, s aztán kezdjen vele mindenki azt, amit akar. A filozófus a megismerés felé közelít, míg a gondolkodó a semmire koncentrálnak. Végül mindketten odajutnak, a párhuzamosok találkozásáig a végtelenben.

Végül megérezésem, intuíciónak sarkallt, hogy kihallani véljem Richard Wagner *Trisztán és Izolda* című operájában az Izolda szerelmi halála nyitást (sic!) Gustav Mahler *V. szimfóniájából* az Adagiettot. Mely úgy ékelődik a műbe, mint borostyánba a zárvány. Számos nagy prózai alkotásban érezhetünk ilyen „esszé”-betétet! Hogy aztán ez az intuíció esszéisztikus judíciummal alátámasztva mégis fals elképzelés, Jólesz György megítéli. És a vajt fülű koncertlátogató.